

“İmparatorluğun Son Döneminde Osmanlı Ermenileri Konferansı” ve ifade özgürlüğü üzerine

FIRAT GÜLLÜ '95 (Tarih)

Cumhuriyet tarihimizin “dokunulmazları” arasında özel bir yeri olan “Ermeni sorunu” geçtiğimiz ay yapılan “İmparatorluğun Son Döneminde Osmanlı Ermenileri” başlıklı konferansla ciddi biçimde yeniden gündeme oturdu. Aradan bir ay geçti. Gerçekten de konferansın düzenlenmesini “Türkiye demokrasi tarihi açısından önemli bir eşğin açılması” olarak gören pek çok kişinin söylediği gibi bazı konular konuşuldu diye Cumhuriyet falan yıkılmadı. Ancak Cumhuriyet’imizi bizim adımıza koruyan bazı güçlerin konunun peşini bırakmadıkları derhal ortaya çıktı: Tabir yerindeyse konferansın düzenlenmesinin acısı Türkçe-Ermenice yayınlanan **Agos Gazetesi**’nin Genel yayın Yönetmeni **Hrant Dink**’ten çıkarıldı. Dink 2004 yılında yazdığı ve tamamıyla diaspora Ermenilerine yönelik bir dizi yazısı nedeniyle “*Türklüğü tahkir ve tezyif ettiği*” gerekçesiyle altı aylık bir hapis cezası aldı. Üstelik bilirkişi raporu yazılarda suç unsuru bulunmadığını bildirmesine rağmen...

Boğaziçi Dergisi’nin önceki sayısında birçok akademisyen konferansın düzenlenmesinin “**akademik ifade özgürlüğü**” açısından taşıdığı öneme vurgu yapmışlardı. Ancak ben Hrant Dink’in mahkumiyetinden sonra, meseleye basit olarak sadece “akademik ifade özgürlüğü” açısından yaklaşmanın biraz yüzeysel kaçtığı düşüncesindeydim. Konferansın düzenlenmesinin ifade özgürlüğünün savunulması açısından taşıdığı önemi reddetmemekle beraber, bu “**başarının**” 1915’te bu topraklarda yaşananların yarattığı travmanın kendisinin tartışılmasının zaman zaman önüne geçtiği düşüncesindeyim.

Cumhuriyetimizi “**milletimiz adına**” koruyan bir grup “**hukukçu**”nun olaya bakış biçimi belli: “*Paralarının nereden geldiği belli olmayan bir takım üniversitelerin Cumhuriyet’le yaşıt geleneksel politikalarımızı değiştirmesine izin vermemek lazım.*” Bu türden anti-demokratik ve hukuk dışı bir girişime karşı konuyla ilgili bir konferansın düzenlenmesinin başarılması elbette ki kazanımdır. Ancak bu kazanım konferansın gerçek hedeflerinin önüne geçmemelidir: Bu ülkenin tarihinde yer alan karanlık ve insanca olmayan noktaların önyargılardan bağımsız tartışılabilmesi. Beni en çok düşündüren nokta konferansın düzenlenmesi için oluşan geniş katımlı mutabakatın Hrant Dink’in mahkumiyet kararı karşısında benzer bir refleks göstermemesi oldu -yanlış anlaşılmasın, Hrant Dink’e destek veren aydınlar oldu, ancak bu destek, konferansın yarattığı daha geniş katımlı mutabakatın çok altındaydı-. Oysa Dink davasında çıkan karar, “**Ermeni konferansı**”nın tartıştığı meseleyle doğrudan doğruya ilgiliydi. Kamuoyunda oluşan (ya da oluşturulan) “*3 Ekim öncesi şu konferanstan da alınımızın akıyla bir kurtulsak*” tarzı pragmatik yaklaşımın bunda bir katkısı olmuş mudur? Eğer gerçekten öyleyse bu konferansın “bir eşik” olduğunu iddia etmek ne kadar doğru olacaktır?

Geçtiğimiz günlerde, internet üzerinden, ağırlıklı olarak Türkiyeli ve yabancı akademisyenlerin imza desteği verdiği bir kampanya yürütüldü. Hrant Dink’in aldığı mahkumiyet cezasının ve yazar **Orhan Pamuk**, yayıncı **Ragıp Zarakolu** ve DEHAP Şanlıurfa Parti İl Genel Sekreteri **Reşit Yardımcı** hakkında açılan çeşitli davaların Türkiye’de ifade özgürlüğünü tehdit ettiğini savunan 24 Ekim’de ilgili

kurumlara gönderilen bir dilekçeye sadece 270 kişi imzasını koydu -bu imzaların beşte dördü Türkiye dışında yaşayan kişilere aitti- tam emperyalist komplo meraklılarına uygun bir istatistik! Kampanyanın yürütülüş koşulları Türkiye içerisindeki katılımcı sayısının daha da artmasını engellemiş olabilir. Ama bu durum yukarıdaki ve benzeri hak ihlalleri karşısında yaşanan genel sessizliğin, demokratik tepkileri yansıtmaya dönük alternatif inisiyatiflerin gelişmemesinin açıklanması için yeterli olmuyor. Katılımcılar açısından fazla bir emek gerektirmeyen bir imza kampanyasının bile, daha bir ay önce, konferans bağlamında geniş bir mutabakatla yürütülen “**akademik ifade özgürlüğü**” mücadelesinin öznelere içerisinde dahi yeterli ilgiyi görememiş olması nasıl açıklanabilir? Soruyu farklı bir bakış açısıyla şöyle de sorabiliriz: **Noam Chomsky** nasıl oluyor da dünyanın dört bir tarafındaki hak ihlallerine karşı ilgi örgütlemeyi becerbiliyor? (Evet, listede Chomsky’nin adını görmek moral vericiydi.)

Sonuç olarak önümüzdeki dönemde ifade özgürlüklerinin kısıtlandığı, haklar için mücadelelerin verilmeye devam edeceği birçok durum yaşanmaya devam edecek. Ben gelinen noktada konferansın düzenlenmesinin “**ciddi bir eşik**” olabilesinin bu yoldaki çabalann devamlılığına bağlı olduğu görüşündeyim. Hedef “Ermeni sorunu” da dahil diğer bütün tarihsel ve toplumsal sorunlarımızın seferberlik ruhuyla düzenlenen organizasyonlar dışında, toplum tabanında ve gündelik hayat içerisinde, normalleşmiş bir biçimde tartışabilmek olmalıdır. Ve bunun için de savunulması gereken ifade özgürlüğü: Ama sadece özel koşullar altında, özel kişiler için değil; her koşulda ve herkes için.

Dergimizle ve dergide çıkan haberlerle ilgili görüş, eleştiri ve önerilerinizi Kırmızı Salon bölümünde yayımlamak üzere bekliyoruz.

Kırmızı Salon için:
bogazicidergisi@bumed.org.tr
Faks: (212) 257 35 68

